

**Ба Шурои диссертациони 6D.KOA- 029
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025,
Тоҷикистон, ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17)**

Тақризи

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Ятимов Собирҷон Рустамович дар мавзуи «Нақши ВАО дар шароити инкишофи иҷтимоӣ-сиёсии ҷомеаи тоҷикистонӣ: таҳлили иҷтимоӣ- фалсафӣ барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.11 – Фалсафаи иҷтимоӣ (илмҳои фалсафа)

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Таҳқиқоти диссертациони Ятимов Собирҷон Рустамович дар мавзӯи “Нақши ВАО дар шароити инкишофи иҷтимоӣ-сиёсии ҷомеаи тоҷикистонӣ: таҳлили иҷтимоӣ-фалсафӣ” аз рӯи мазмуну мундариҷа ба шиносномаи ихтисоси 09.00.11 – Фалсафаи иҷтимоӣ, ки он дар шиносномаи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестациони назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ шудааст, мувофиқат менамояд.

Мубрамии мавзӯи таҳқиқот. Нақши ВАО дар пешрави ва рушди ҷомеа дар шароити тағйирёбии муносибатҳои ҷамъиятӣ: иқтисодӣ, иҷтимоӣ-фарҳанги ва сиёсӣ назаррас буда, он бояд ҷанбаҳои гуногуни ҳаёти ҷомеаро ба таври объективона инъикос намояд. Бинобар ин дар шароити муосир таҳқиқи назариявӣ ва амалии Воситаҳои ахбори омма яке аз масъалаҳои муҳимӣ ҳаёти ҷамъиятӣ-сиёсӣ маҳсуб меёбад, ки диссертант ин омилро аз нуқтаи назари иҷтимоӣ-фалсафӣ таҳлил намудааст. Вобаста ба ин, бо мақсади таҳия ва татбиқи сиёсати иттилоотӣ, фароҳам овардани шароити мусоиди чунин навъи фаъолият дар Ҷумҳурии Тоҷикистон асоси устувории ҳуқуқи он дар қонунҳои зерини мамлакат; “Дар бораи иттилоот”, “Дар бораи ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот”, “Дар бораи ҳифзи иттилоот” ва ғайраҳо қабул карда шудааст, ки дар он асосҳои меъёрии фаъолияти иттилоотӣ, мақсад, вазифаҳо,

усулҳо, субъектҳо ва объектҳои муносибати иттилоиро дар ҷомеа ба танзим мебарорад.

Дар диссертатсия унвонҷӯ зикр менамояд, ки иттилоот воситаи муҳимӣ таъсиррасонӣ ба афкори омма маҳсуб ёфта, доир ба ҳодисаву падидаҳои фаъолияти иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, гузаронидани раванди маъракаиҳои интиҳоботӣ ва ҳизбҳои сиёсӣ, равандҳои ҳодисаҳои ҷаҳони муосир ва тамоюли онҳоро инъикос менамояд. Аз ин ҷониб, бе дониши мукаммали иҷтимоӣ-фалсафӣ, сиёсӣ ва иттилоотии зарури сатҳи рақобатпазирии давлатро дар муносибатҳои мураккаби ҷаҳонӣ муосир таъмин намудан ғайриимкон аст.

Таҳқиқоти диссертант дар мавзӯи зикршуда аҳамияти илмӣ-амалӣ дошта, дар он маводҳои пунарзиш ва сарчашмаҳои муҳимӣ боэътимод истифода шудаанд, ки хусусияти воситаҳои ахбори оммаро дар шароити муосир ба таври объективона инъикос менамоянд. Падидаҳои номбурда мубаҳраҳои таҳқиқоти диссертантро муайян менамоянд.

Навгонии илмӣ диссертатсия. Дар навгонии таҳқиқот диссертант бори нахуст ҷанбаҳои илмӣ-назариявии ВАО-ро ҳамчун ниҳоди иҷтимоӣ, сиёсӣ, фарҳангӣ дар шароити муосири ҷомеа баррасӣ намуда, технологияҳои нави истифода намудани онро ҳамчун воситаи таъсиррасон ба гурӯҳҳои гуногуни иҷтимоӣ қоркард кардааст. Инчунин, диссертант мушкилотҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ, сиёсӣ ва ҳамгироии ин омилҳоро ҳамчун воситаи таъмини амнияти миллӣ ва ҳимояи манфиати миллӣ бодидгоҳи нави илмӣ иҷтимоӣ-фалсафӣ таҳлил намуда, дар асоси он тавсияҳои судмандро пешниҳод намудааст, ки дар шароити муосири ҷомеа муҳим арзёби мешаванд. Асоснокии нуктаҳои илмӣ таҳқиқотро, пеш аз ҳама, бо методологияи таҳқиқот, ки дар сохтори мантиқии диссертатсия мушоҳида мегардад, инчунин ба воситаи методҳои илмӣ истифодашуда ифода намудан мумкин аст. Ғайр аз ин, мукамал будани нуктаҳои илмӣ бо

адабиёти истифодашуда ва ҳуҷҷатҳои таҳлилгардида асоснок карда мешавад. Дар диссертатсияи мазкур барои муайян намудани зарурияти воситаҳои ахбори омма дар шароити инкишофи иҷтимоӣ-сиёсӣ 282 адабиёти илмӣ ва сарчашмаҳои иттилоотии бозғатимод мавриди истифода қарор гирифтаанд. Ҳамзамон муаллиф барои нишон додани нақши воситаи ахбори омма дар шароити муосири иҷтимоӣ-сиёсӣ қонунҳои соҳавӣ, санадҳои меъёрӣ ва ҳуҷҷатҳои сиёсии расмиро таҳлил намудааст.

Диссертатсияи мазкур аз ду боб ва шаш параграф иборат буда, диссертант дар боби якум асосҳои назариявӣ-методологии ВАО-ро дар илмӣ муосир ҳамчун ниҳоди иҷтимоӣ-сиёсӣ баррасӣ намуда, хусусиятҳо, шаклҳои раванди таҳия ва татбиқи технологияҳои тарғиботии воситаҳои ахбори оммаро дар шароити муосир бо далелҳои муҳимӣ илмӣ ва амалӣ нишон додааст. Дар боби дуюми диссертатсия, диссертант таърихи матбуоти тоҷикро ба се давра тақсим намуда, хусусиятҳои идеологии онҳо, инъикоси масъалаҳои иҷтимоӣ-сиёсӣ, фарҳангиро таҳлил намудааст. Ғайр аз ин, нақши воситаҳои ахбори оммаро дар гузаронидани маърақаҳои сиёсӣ, инъикоси воқеаҳои солҳои 90-умӣ асри гузашта, раванди демократикунони дар ҷумҳурӣ ва дигар тағйиротҳои иҷтимоӣ-сиёсӣ ва иқтисодию фарҳангиро баррасӣ намуда, ба хулоса меояд, ки тамоми ин масъалаҳо дар саҳифаҳои рӯзномаҳо ва маҷаллаҳои кишвар инъикос мегардиданд. Гуруҳҳои иҷтимоӣ ва нерӯҳои сиёсӣ бо нашри чунин маводҳо мавқеи худро нисбати дигаргунҳои дар ҷомеа ба амал омада муайян намуда, суботи ҷомеаро дастгири менамуданд. Бо назардошти омилҳои мазкур дар бахши охири таҳқиқот диссертант нақши ВАО-ро дар таъмин суботи ҷомеа ва ҳимояи манфиатҳои миллӣ дар ҷумҳурӣ баррасӣ намудааст.

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда.

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда бевосита аз навгониҳои таҳқиқоти илмӣ бармеоянд. Дар таҳқиқоти мазкур равияҳои гуногуни илмӣ

нисбати ВАО вучуд дошта, аз нуктаи назари равандҳои илмӣ моҳият ва хусусиятҳои инъикоси воқеаҳои сиёсӣ ва масъалаҳои иҷтимоӣ таҳлил ва баррасӣ шудааст. Инчунин, дар диссертатсия ақидаҳои гуногуни олимони доир ба матбуоти даври ҳамчун воситаи заминаҳои зарурии меъёри-ҳуқуқӣ, озодиҳои конститутсионии инсон, ташаккули рушди ҷомеаи шаҳрвандӣ, ҳифзи намудани анъанаҳои таърихӣ, риояи меъёрҳои ҳаёти ҷамъиятӣ, тарбияи ватандӯсти ва ғайраҳо, дар алоқаманди баррасӣ намудааст. ВАО ба воситаи паҳн намудани иттилоот нуктаи назари гуногунро дар бораи ҳаёти сиёсӣ-иҷтимоӣ баррасӣ намуда, ба ин восита ба ташаккули афкори омма замина мегузорад. Яке аз масъалаҳои дигари муҳиме ки дар диссертатсия барои ҳимоя пешниҳод шудааст, хусусияти идеологи доштани ВАО мебошад, яъне дар тамоми даври замон матбуоти даври масъалаҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ, сиёсӣ, иқтисодиро вобаста ба талаботи замон таҳлил намуда, моҳият, хусусият ва ҷиҳатҳои амалии онро ба омма пешниҳод менамояд.

Дар шароити муосир ВАО ҳамчун воситаҳои асосии тарғиботи нуктаи назар, барномаҳои иҷтимоӣ-сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ баромад намуда, принципҳо ва хусусиятҳои хоси ҳаракатҳо ва ҳизбҳои сиёсиро дар ҷомеа инъикос менамояд. Илова ба ин, дар натиҷаи сиёсати бозсозии тавачҷӯҳи аҳолии нисбат ба фарҳанги миллӣ ва дин ташаккул ёфта, худшиносии миллӣ мушоҳида карда мешуд ва дар рӯзномаю маҷаллаҳо маводҳои танқидӣ доир ба якҷизбӣ ва масъалаҳои иқтисодӣ нашр мешуданд. Дар натиҷа аксари ашхос, махсусан ҷавонон ақидаи худро нисбати низоми мавҷуда тағйир доданд, чунки рӯзномаву маҷаллаҳо равандҳои бозсозии ҷомеаро инъикос намуда, арзишҳои миллиро тарғиб менамуданд. Бинобар ин, нақши онҳо дар муборизаҳои сиёсӣ назаррас мебошанд. Таҳлили объективонаи фаъолияти ВАО дар диссертатсияи мазкур гувоҳи медиҳад, ки дар замони шӯравӣ масъалаҳои миллию этникӣ вучуд доштанд, дар натиҷаи бозсозӣ онҳо бештар ташаккул ёфта дар аксари рӯзномаву маҷаллаҳо ин масъалаҳо дарҷ гардида

тарафдорони зиёд пайдо карданд. Махз дар ҳамин давра фаъолияти матбуоти даврӣ ба равандҳои сиёсии ҷомеаи тоҷик мушоҳида карда мешуд.

Дар шароити муосир бошад, ба амнияти иттилоотии ҷумҳурӣ хатару таҳдидҳо вучуд доранд, ки онро дар соҳмонҳои ҷамъиятии рӯзноманигорӣ ва баъзе расонаҳои ҷамъиятӣ мушоҳида кардан мумкин аст. Бо ин сабаб, расонаҳо иттилоотии ҷумҳурӣ дар шароити зиддиятҳои геополитикӣ кӯшиш ба харҷ медиҳанд, ки масъалаҳои иттилоотии хусусияти манфӣ доштаро ба таври объективӣ баррасӣ намуда, суботи ҷомеаро таъмин намоянд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот ва хулосаҳои муаллиф бо методҳои истифодашуда ва методологияи таҳқиқот, бо маводи таҳлилгардида, адабиёти илмӣ ва сарчашмаҳои дар раванди таҳқиқот истифодашуда ва инчунин раднопазир будани мубрамияти мавзӯ асоснок карда мешавад. Адабиёти аз ҷониби муаллиф истифодашуда бо мавзӯи таҳқиқот робитаи бевосита доранд. Методҳои илмии таҳқиқот низ дар илмҳои фалсафӣ ба таври васеъ истифода мегарданд. Хулосаҳои муаллиф дар асоси сарчашмаҳои гуногуни иттилоотӣ, аз ҷумла адабиёти илмӣ, маводи эмпирикӣ, воқеаву ҳодисаҳои ҷамъиятӣ, равандҳои иҷтимоию сиёсӣ ва таҳлили санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ ба даст омадаанд. Тавсияҳои амалие, ки барои истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот пешниҳод мегарданд, барои ҳалли масъалаҳои мушаххас ва баланд бардоштани самаранокии фаъолияти кормандони ВАО равона шудаанд.

Аҳаммияти назариявӣ ва амалии натиҷаҳои диссертатсия. Маводи диссертатсия дар раванди таълими курсҳои махсус, инчунин дар таҳияи барномаҳои таълимӣ ва китобҳои дарсии фанҳои мазкур метавонанд истифода бурда шаванд. Инчунин, арзиши назариявии натиҷаҳои таҳқиқот бо он асоснок карда мешаванд, ки хулосаҳо ва баррасиҳои муаллиф дар заминаи таҳлили назарияҳои илмӣ ва амалияи ҷамъиятӣ анҷом дода шудаанд, ки дар

самти коркарди концептуалии стратегияи манфиатҳои миллӣ ва мубориза бо ифротгароӣ иттилооти муҳим ба назар мерасанд.

Хулосаҳо ва натиҷаҳои асосии диссертатсия барои таҳқиқи минбаъдаи воситаҳои ахбори омма ва нақши он дар ҳаёти иҷтимоӣ-сиёсӣ, инчунин пешгирии таҳдиду хатарҳои зухуроти ғайриобъективии ҳаёти ҷамъиятӣ муносири тоҷикистонӣ хеле муҳим мебошанд. Тавсияҳои амалии муаллиф ва хулосаҳои диссертатсия дар фаъолияти мақомоти ҳокимияти давлатӣ, аз ҷумла дар фаъолияти Иттифоқи журналистон, факултети журналистии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва дигар муассисаҳо дахлдор истифода кардан имконпазир аст. Тавсияҳои амалии муаллиф дар 4 банд таҳия гардида, технологияҳои истифодаи ВАО дар шароити муносири шадиди геополитикӣ баррасӣ шудааст.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Вобаста ба мавзӯи диссертатсияи худ муаллиф 4 мақолаи илмӣ нашр намудааст, ки ҳамаи онҳо дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷоп гардидаанд. Инчунин доир ба мавзӯи таҳқиқотӣ довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар ду конференсияи илмӣ-назариявии ҳайати профессорону омӯзгорон ва донишҷӯён оида ба ҷамъбасти корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ баромад намудааст. Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳои муаллиф дарҷ гардидаанд.

Дар таҳқиқоти анҷомдодаи Ятимов Собирҷон Рустамович инчунин баъзе норасоӣҳо вучуд доранд.

1. Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқоти худ воситаҳои ахбори оммаро ҳамчун ниҳоди иҷтимоӣ-сиёсӣ ва нақши он дар ҳимояи манфиатҳои миллӣ баррасӣ намудааст. Дар баробари ин, хуб мешуд, ки нақши ВАО-ро дар масъалаи инъикоси раванди демократикунонии ҷомеа ҳамчун воситаи асосии рушди фаъолияти озоди иқтисодӣ ва иҷтимоӣ баррасӣ мекард.

2. Агар дар таҳқиқоти довталаб ба масъалаи ошкорбаёни нисбати масъалаҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ, сиёсӣ ва ҷаҳолияти озоди иқтисодӣ дар ҷумҳурии таҳлил ва баррасӣ мешуд сифати кори илмӣ-таҳқиқотӣ хубтар мегардид.

3. Дар саҳифаҳои 6,7,8,9, 12, 14, 15, 17, 18, 19 ва ғайраҳо баъзе хатогиҳои имлоӣ ва орфографи ба назар мерасанд.

Бояд зикр намуд, ки эродҳои номбаргардида ба арзиши илмии таҳқиқот таъсири манфӣ намерасонанд. Зеро он максиму вазифаҳои, ки муаллиф дар доираи объект ва предмети таҳқиқот дар назди худ гузоштааст, пурра иҷро гардидаанд.

Мувофиқати диссертатсия ба меъёрҳои муқарраргардида

Диссертатсияи Ятимов Собирҷон Рустамович дар мавзӯи «Нақши ВАО дар шароити инкишофи иҷтимоӣ-сиёсии ҷомеаи тоҷикистонӣ: таҳлили иҷтимоӣ-фалсафӣ» бо риояи талаботи муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба расмият дароварда шудааст. Дар муқаддимаи диссертатсия ҳамаи бандҳои пешбинишуда мавҷуданд, номгӯи адабиёт ва сарчашмаҳои истифодашуда тибқи муқаррароти расмӣ таҳия шудаанд. Матни диссертатсия бо риояи қоидаҳои сарфу наҳви забони тоҷикӣ таҳия гардидааст. Автореферати диссертатсия мазмуну мундариҷаи пурраи таҳқиқотро дар бар мегирад. Аз рӯйи мавзӯи диссертатсия муаллиф 4 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи кишвар ҷоп намудааст. Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳои муаллиф инъикос гардидаанд. Мавзӯи диссертатсия ва мазмуну муҳтавои он бо ихтисоси илмӣ 09.00.11 – Фалсафаи иҷтимоӣ (илмҳои фалсафӣ) мутобиқат менамояд. Дар диссертатсияи барои таҳқиқ пешниҳодшуда объект ва предмети таҳқиқот ба таври дуруст интихоб гардидаанд. Мақсади таҳқиқот ва вазифаҳои он возеҳу равшан мебошанд ва бо предмети таҳқиқот алоқамандии бевосита доранд.

Мақсад ва вазифаҳое, ки дар назди муаллиф гузошта шудаанд, пурра иҷро гардидаанд.

Ҳамин тариқ, диссертатсияи Ятимов Собирҷон Рустамович дар мавзӯи «Нақши ВАО дар шароити инқилофи иҷтимоӣ-сиёсии ҷомеаи тоҷикистонӣ: таҳлили иҷтимоӣ-фалсафӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои фалсафа аз рӯйи ихтисоси 09.00.11 – Фалсафаи иҷтимоӣ (илмҳои фалсафӣ) таҳқиқоти мустақилона анҷомёфта ба шумор рафта, барои омӯзиши минбаъдаи фаъолияти ВАО ва ба таври объективӣ таҳқиқ намудани масъалаҳои иҷтимоӣ-сиёсӣ ва иқтисодию фарҳангӣ ва коркарди назариявӣю методологии он дар илмҳои фалсафии ватанӣ саҳми босазо мегузорад. Диссертатсия аз рӯйи мубрамият ва сатҳи таҳияи худ ба талаботи бандҳои 31-33 Тартиби додани дараҷаи илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ мебошад ва муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои фалсафа аз рӯйи ихтисоси 09.00.11 – Фалсафаи иҷтимоӣ (илмҳои фалсафӣ) мебошад.

Муқарризи расмӣ:

Доктори илмҳои фалсафа, профессори
кафедраи ҷомеашиносии Донишкадаи
иқтисод ва савдои ДДТТ дар ш. Хучанд

Р. Солиҷонов

Солиҷонов Р.

Имзои Солиҷонов Р. –ро тасдиқ менамоем.

Сардори шӯбаи кадрҳо ва корҳои махсус
ДИС ДДТТ дар ш. Хучанд

Суроғаи муқарриз:

735700 Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Хучанд, хиёбони Исмоили Сомонӣ, 169

Маҳмудов Ш.У.

23.10.2024